

مؤلفه‌های دفاع آینده‌نگر از دیدگاه امام خامنه‌ای

چکیده

در این مقاله پژوهشی سعی بر این شده که ابتدا تعاریف خاص دو عبارت «دفاع و آینده‌نگری» و مؤلفه‌ها و خصوصیاتشان بیان گردد. سپس به بررسی دفاع آینده‌نگر از منظر کلمات امام خامنه‌ای پرداخته شد. تاریخ نشان می‌دهد در نبردهای مدافعان حق با باطل، بصیرت عامل اصلی پیروزی جبهه حق بوده است. در زمان‌ها و زمینه‌هایی که حق و باطل در هم تنیده، قدرت تشخیص سره از ناسره سلب می‌شود، بصیرت به‌عنوان تنها نجات‌دهنده به کار می‌آید. مجموعه بیانات امام خامنه‌ای از مراجع مختلف جمع‌آوری گردیده و بصیرت و ذکاوت ایشان در آینده‌نگری و اندیشه‌های دفاعی به‌صورت مواردی آورده شده‌اند. به علت کمبود فضا تنها مواردی از هوشمندی‌های ایشان در زمینه آینده‌نگری و برخوردهای دفاعی ارائه شده است. این نوشتار با محور قرار دادن کلام امام خامنه‌ای در ترسیم اهمیت، مؤلفه‌ها و کارکردهای دفاع آینده‌نگر و نقشی که این موضوع در حوزه دفاع از ارزش‌ها و مبانی ایفا می‌کند، نگارش شده است.

واژگان کلیدی: دفاع آینده‌نگر، بصیرت، امام خامنه‌ای، مؤلفه

مقدمه

دفاع یکی از آموزه‌های اصیل اسلامی است که ریشه در قرآن و روایات دارد و به صورت‌های مختلف در قرآن، نهج‌البلاغه و سخنان بزرگان دین مطرح شده است. اما در عصر حاضر و به‌خصوص در دو دهه اخیر، موضوع نسبتاً جدیدی است که به دفعات توسط حضرت امام خامنه‌ای مطرح شده است. توصیه‌ها و رهنمودهای ایشان در خصوص بصیرت و ارتباط آن با دفاع از یک‌سو و تجارب و سوابق ارزشمند انقلاب اسلامی در مواجهه با حوادث گوناگون از زمان پیروزی انقلاب تاکنون و نقش بصیرت در آنها از سوی دیگر، تبیین‌کننده اهمیت این تحقیق محسوب می‌شود. به‌عنوان نمونه ایشان لزوم آمادگی نیروهای مسلح چنین فرموده‌اند:

تمامی نیروهای مسلح اعم از نظامی و انتظامی و نیز نیروهای پرتوان بسیج باید آمادگی خود را برای دفاع همه‌جانبه از دستاوردها و آرمان‌های انقلاب حفظ کنند و این دستوری است که کلیه مسئولین نیروهای

مسلح باید آن را به‌عنوان یک وظیفه مهم دنبال کنند (امام خامنه‌ای مدظله‌العالی، مورخه ۱۳۶۸/۱۲/۱۰).

اما ضرورت تحقیق حاضر، بیان‌کننده این موضوعات است که: برای اطاعت از ولایت و افزایش آگاهی و بصیرت در حوزه دفاع به‌ویژه برای بسیجیان، نیاز به دانستن دیدگاه‌ها و نظرات امام خامنه‌ای است. از آنجاکه تهدیدهای دشمن از سخت به نرم تبدیل شده و از آن به جنگ نرم تعبیر می‌شود، سلاح و ابزار آن، همانند جنگ سخت به راحتی و سهولت قابل شناسایی و ردیابی نیست. ابزار ورود به این عرصه و دفاع در برابر دشمن، بصیرت است. علاوه بر این، سوق دادن نگرش مدافعان جبهه حق (نیروهای طرفدار انقلاب اسلامی و بسیجیان) و نیز متصدیان و مسئولان ذی‌ربط به تأثیر بصیرت در عرصه جهاد و دفاع، ضرورت دارد این موضوع مورد کنکاش و بازشناسی قرار گیرد.

هدف اصلی این پژوهش، شناسایی و دستیابی به مؤلفه‌هایی از آینده‌نگری است که از منظر امام خامنه‌ای دارای ظرفیت و اعتبار بالایی به‌عنوان عامل مؤثر در دفاع محسوب می‌شوند. ضمن اینکه مشخص کردن میزان تأثیر و اهمیت مؤلفه‌های دفاع آینده‌نگر، هدف دیگر این تحقیق است.

بنابراین چنین سؤالی مطرح می‌شود: مهم‌ترین مؤلفه‌های دفاع آینده‌نگر که بر اساس اندیشه‌ها، آراء، نظرات و تدابیر امام خامنه‌ای مؤثر هستند، کدامند؟ همچنین، با توجه به مؤلفه‌های شناسایی شده، عامل آینده‌نگری به چه میزان در دفاع از ارزش‌ها تأثیر دارد؟ همچنین اما فرضیه تحقیق این است که: آیا بین عامل آینده‌نگری با مؤلفه‌های شناسایی شده و دفاع از ارزش‌ها، رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

با توجه به مطالب ارائه شده و قابلیت به کار گرفتن نکات مطرح‌شده، نوع تحقیق، توسعه‌ای- کاربردی است؛ بدین معنا که محققان با محور قرار دادن کلام ولایت و باز کردن فضای نظریه‌پردازی و مفهوم‌سازی جهت توسعه مفهومی و ادبیات تحقیق، از طریق روش تفکری دلفی و اجماع خبرگانی، برای رسیدن به حاق کلام امام خامنه‌ای اقدام کرده است.

بیان مسئله

دفاع همواره جزء مهمی از زندگی بشر و یکی از مسائل بسیار مهم و اساسی روزمره انسان‌ها بوده است؛ زیرا اقدامات دفاعی انسان باعث دفع یا کاهش میزان اثر تجاوز مهاجمان می‌شود. اما چگونگی دفاع، به عوامل مختلفی مثل توان انسان در مقابل تهاجم، شرایط و امکانات دفاعی انسان، میزان آگاهی و تدبیر انسان و اراده و شجاعت او بستگی دارد.

دفاع انسان با دفاع سایر موجودات زنده تفاوت اساسی دارد؛ انسان علاوه بر گرایش ذاتی و فطری به دفاع، دارای عقل و آگاهی است. عقل و آگاهی به انسان کمک می‌کند تا بتواند در شرایط مختلف تصمیم بگیرد چگونه و از چه راهی برای حفظ حیات خود دفاع کند. علاوه بر این، عقل و آگاهی به همراه ایمان، به یاری انسان‌ها می‌شتابد تا در شرایط بسیار سخت و با نیرو و امکانات کمتر نیز از دشمن قوی‌تر از خود نترسد و با شجاعت و استفاده از راه‌های مناسب، جان خود و اطرافیانشان را حفظ کنند. با توجه به اهمیت موارد ذکر شده و بررسی ارتباط و تأثیر «بصیرت» در «دفاع» از منظر امام خامنه‌ای، نیاز به مطالعه علمی و مسیریابی رهنمودهای ایشان است. با این اوصاف، محققان این نوشتار سعی دارند با محوریت کلام ولایت، مؤلفه‌های مد نظر ایشان را در موضوع بصیرت، کارکردهای آن و ارتباطی که بصیرت در حوزه دفاع از ارزش‌ها و مبانی دارد، از طریق بهره‌گیری از نظرگاه جامعه علمی تجزیه و تحلیل کنند.

دفاع از ریشه دَفَعَ به معنی پس زدن، بازداشتن و وادار کردن است (سیاح، ۱۳۶۵، ۴۱۴). همچنین در فرهنگ عمید (۱۳۶۲، ۵۰۱) دفاع به معنای از کسی حمایت کردن، بدی و آزار را از خود یا دیگری دور کردن، وطن و ناموس و حقوق خود را از دستبرد دشمن حفظ کردن است.

در تعریف اصطلاحی دفاع چنین آمده: تدابیری که برای مقاومت در مقابل حملات سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی، روانی و یا فناوری توسط یک یا چند کشور موتلفه اتخاذ می‌شود و ... همچنین به حفظ و حمایت از ارزش‌هایی نظیر زندگی، مالکیت، آزادی، هویت ملی و تمامیت ارضی در برابر تهدیدات گوناگون داخلی و خارجی و یا ساختاری دفاع تلقی می‌گردد (نوروزی، ۱۳۸۵، ۳۴۴).

آینده‌نگری مسئله‌ای است که در آن، زمان آینده مطرح است. گرچه آینده برای انسان چهره‌ای گنگ دارد؛ اما برنامه‌ریزی، توجه و شناخت نسبت به آن ضروری است. آینده‌نگری عبارت است از پیش‌بینی آینده، آمادگی برای رویارویی با آینده و اندیشیدن در پایان کارها.

دفاع زمانی محقق خواهد شد که آگاهانه و بر اساس شناخت درست از دشمن و شناخت درست از حق باشد؛ به‌ویژه زمانی که به واسطه جنگ روانی دشمن، تشخیص بین حق و باطل سخت شود. در چنین شرایطی، تنها داشتن بصیرت در مسیر دفاع از حق مؤثر خواهد بود. امروز که دشمنان انقلاب اسلامی به صورت‌های مختلف و حق به جانب، عزمشان را در نابودی انقلاب اسلامی جزم کرده‌اند و شرایط و اوضاع و احوال پیچیده‌ای که در آن قرار داریم، از یک‌سو و فرموده

مقام معظم رهبری با اشاره به جنگ صفین و بصیرت عمار در آن جنگ که: «بصیرت چیز خیلی مهمی است» (در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۷۰/۱/۲۶).

اهمیت دفاع از دیدگاه قرآن

اهمیت دفاع، از آنجا ناشی می‌شود که همه موجودات زنده، اعم از انسان و غیر انسان، به حکم فطرت و عقل، برای بقا و ادامه حیات، نیازمند رفع موانع و دفع دشمن خویش‌اند؛ زیرا جهان ماده، صحنه تنازع بقا و کشمکش است و هر موجود زنده ای می‌کوشد تا از حق فطری زنده ماندن دفاع کند و به اصطلاح، به قانون فطری و ذاتی جلب منفعت و دفع ضرر عمل کند و مزاحمان را از خود دفع کند. از آنجا که اسلام، دین عقل و فطرت است، به این نیاز فطری و عقلی بشر نیز توجه لازم را مبذول داشته و ضمن تأیید این نیاز فطری و حکم عقلی، بر ضرورت و اهمیت آن تأکید ورزیده است. بدین جهت، قرآن کریم بر ضرورت آمادگی کامل برای دفاع همه‌جانبه تأکید ورزیده، می‌فرماید: « وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ وَ آخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَاتَعْلَمُوهُمْ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَ مَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَ أَنْتُمْ لَاتُظْلَمُونَ » (سوره انفال، آیه ۶۰). ترجمه این آیه شریفه بدین صورت است: هر نیرویی در قدرت دارید برای مقابله با آنها (دشمنان) آماده سازید و اسب‌های ورزیده (برای میدان نبرد) تا به وسیله آن دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید و (همچنین) گروه دیگری غیر از اینها را که شما نمی‌شناسید و خدا آنها را می‌شناسد و هر چه در راه خدا (و تقویت بنیه دفاعی اسلام) انفاق کنید به‌طور کامل به شما باز گردانده می‌شود و به شما ستم نخواهد شد. نکات و روایات مرتبط با این آیه شریفه بدین صورت هستند:

- این آیه دستور آماده‌باش همه‌جانبه‌ی مسلمانان در برابر دشمنان و تهیه هر نوع سلاح، امکانات، وسایل و شیوه‌های تبلیغی حتی شعار و سرود را می‌دهد که رعایت این دستورات، سبب هراس کفار از نیروی رزمی مسلمانان می‌شود.
- پیامبر صلی الله علیه و آله وقتی با خبر شد که در یمن اسلحه‌ی جدیدی ساخته شده، شخصی را برای تهیه‌ی آن به یمن فرستاد. از آن حضرت نقل شده که با یک تیر، سه نفر به بهشت می‌روند: «سازنده‌ی آن، آماده کننده و تیرانداز».

- ضمیر «لَهُمْ»، به کفار و کسانی که در آیه‌ی قبل مطرح بودند و بیم خیانتشان می‌رفت، برمی‌گردد. یعنی در برابر دشمن که همواره احتمال خیانت او حتی در صورت عهد و پیمان.

پیام‌ها

- ❖ هدف از آمادگی نظامی، حفظ مکتب و وطن مسلمانان است، نه غارت و استعمار و ... وَ أَعِدُّوا لَهُمْ ...
- ❖ تنها برای دشمنان شناخته شده برنامه‌ریزی نکنید، بلکه پیش‌بینی لازم حتی برای دشمنان ناشناخته‌ی حال و آینده هم داشته باشید. «لَا تَعْلَمُونَهُمْ»
- ❖ مسلمانان باید آمادگی رزمی کامل، از نظر تجهیزات، نفرات و ... داشته باشند و آماده‌ی مقابله با خیانت و حمله دشمن باشند. «وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ»
- ❖ دولت باید حداکثر توان خود را برای تأمین بودجه دفاع از نظام اسلامی و ترساندن دشمنان خدا اختصاص دهد. «مَا اسْتَطَعْتُمْ»
- ❖ تمام مسلمانان باید آماده‌ی رویارویی با توطئه‌های دشمن باشند و دوره‌های رزمی را دیده باشند. «مَا اسْتَطَعْتُمْ»
- ❖ همه جا گفتگو و مذاکره کارساز و کافی نیست، گاهی هم باید توان و قدرت به میدان آید. «مِنْ قُوَّةٍ»
- ❖ در هر زمان، پیشرفته‌ترین امکانات رزمی را برای دفاع آماده کنید و از هیچ چیز فروگذار نکنید، چه قدرت سیاسی و نظامی، چه امکانات تبلیغی و تدارکاتی. «مِنْ قُوَّةٍ»
- ❖ ایجاد رعب در دل دشمن با هر وسیله‌ای حتی با ظاهرسازی لازم است. «مِنْ قُوَّةٍ» در حدیث آمده است: با خضاب کردن موی صورت، دشمن را بترسانید، تا نگویند ارتش اسلام پیر است.
- ❖ برای ارباب و ترساندن دشمنان، آموزش نظامی برای زنان هم لازم است.
- ❖ به امکانات امروز قانع نباشید و تجهیزات نظامی و دفاعی را تا مرز تهدید دشمنان گسترش دهید. مِنْ قُوَّةٍ ... تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ
- ❖ در اسلام، همه‌ی مسلمانان سربازند و بسیج مردمی ضروری است. أَعِدُّوا، تُرْهِبُونَ، تُنْفِقُوا و ...

❖ باید بُنیه دفاعی مسلمانان در زمینه‌های فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، نظامی، عقیدتی و ... چنان قوی باشد که دشمن از هر جهت بترسد و توطئه‌هایش خنثی شود. («تُرْهَبُونَ بِهِ» ، به‌طور مطلق بیان شده است)

اندیشه دفاعی در منظر امام خامنه‌ای

حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در تعریف اندیشه دفاعی چنین می‌فرمایند: «تفکر و ذهنیتی که مجاهدان، رزمندگان و سازمان‌های دفاعی، مبتنی بر مبانی اعتقادی و مذهبی، مبتنی بر تحولات محیطی و مبتنی بر تجارب و ذخایر تجربی دارا می‌باشند تا در حوزه‌ای که دفاع در آن تکلیف و مأموریت باشد حضور داشته و شرکت فعال نمایند و بر اساس آن تفکر بتوانند فلسفه دفاعی‌شان را بیان و اعلام، دستورات و قوانین دفاعی‌شان را تدوین و نهادینه و علوم و ابزارهای موردنیازشان را تولید و به کارگیری نمایند اندیشه دفاعی گوئیم» (مراد پیری؛ ۱۳۹۱؛ ۴۲).

اندیشه دفاعی، تفکر و تأملی منسجم، دارای چارچوب نظری، اصولی و مستدل و با اهمیت در مورد امر یا رأی دفاعی است؛ که به‌گونه‌ای قاعده‌مند و توأم با انسجام درونی گفتمانی در اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله و سلم) به بررسی موضوع بقای مادی و معنوی جامعه می‌پردازد تا آن را در برابر خطرهای تهدیدهای سخت و نرم نظامی خارجی ایمن سازد و برای حصول به امنیت و تأمین منافع ملی به طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی می‌پردازد (فیروزآبادی، ۱۳۹۱، ۱۸۸).

اندیشه دفاعی در تعریف عام به معنای هر گونه تفکر درباره امر دفاعی و در تعریف خاص به معنای هر گونه اندیشه منسجم، دارای چهارچوب نظری، اصولی و مستدل و با اهمیت در امور دفاعی است. منظور از امور دفاعی نیز اموری است که به‌گونه‌ای با موجودیت و بقای یک سرزمین و حفظ حاکمیت آن ارتباط دارد از این منظر اندیشه دفاعی ارتباط عمیقی با اندیشه سیاسی و اجتماعی اندیشمند دارد و در ذیل آنها قرار می‌گیرد (جمشیدی، ۱۳۸۳؛ ۲۹-۲۸).

اندیشه دفاعی مجموعه رویکردهای اسلام (در حوزه دفاعی) می‌باشد یعنی مجموعه‌ای از جهان‌بینی توحیدی و ایدئولوژی که از آراء و تأملات فکری مفسران، عالمان و فقیهان دینی شکل می‌گیرد (مراد پیری؛ ۱۳۹۱؛

اندیشه دفاعی نوعی دور اندیشی، آینده‌نگری و روشن‌بینی عمیق است که در قالب طرح‌ها و برنامه‌های دقیق راهبردی موجب تأمین منافع ملی کشور در زمینه‌های مختلف در حال و آینده می‌شود (مراد پیری، ۱۳۹۱، ۴۴).

با نگاه به دوران معاصر و تجربه انقلاب اسلامی در مواجهه با حوادث گوناگون پس از پیروزی، اعم از توطئه‌ها و دسیسه‌های دشمنان داخلی و خارجی، جریان‌ات و فتنه‌های پیچیده از جمله فتنه سال ۸۸ از یک‌سو، محققان را بر آن داشت تا تأثیر آینده‌نگری و بصیرت را در دفاع، به‌عنوان موضوع تحقیق خود قرار دهند.

ویژگی اندیشه دفاعی

مشاور عالی و دستیار ارشد فرمانده معظم کل قوا در امور نظامی در رابطه با ویژگی‌های اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) چنین بیان می‌کند:

اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) مبتنی بر قرآن، عترت و تجارب تاریخی صدر اسلام، تاریخ منطقه و تاریخ ایران است که همراه با عشق به جهاد و شهادت و آگاهی‌بخشی و الهام‌بخشی به ملت‌های جهان اسلام می‌باشد. تأکید ایشان بر قدرت درون‌زا، وحدت ملی، مشارکت عمومی، آینده‌نگری و برآورد تهدیدات پیش رو و همچنین تلفیق قدرت نرم و قدرت سخت و پشتوانه سازی قدرت دفاعی با فعال‌سازی مؤلفه‌های قدرت ملی است (رحیم صفوی، ۱۳۹۳).

در رابطه با هدف از اندیشه دفاعی، در کشور جمهوری اسلامی آمده است: (اندیشه دفاعی در جمهوری اسلامی ایران به دنبال حفاظت و تأمین توانمندی‌ها و قابلیت‌های حاکمیتی است؛ بر این اساس، اندیشه دفاعی باید مبنا و بنیاد نقشه راه نظامی را شکل داده و سمت و سوی آن را نیز مشخص نماید) (فیروزآبادی؛ ۱۳۹۱؛ ۱۶).

بنا بر آنچه در تعریف اندیشه دفاعی بیان شد (اهمیت اندیشه دفاعی به قدری زیاد است که هرچه بین اندیشمندان دفاعی یک کشور یا سازمان و بین مبانی، مؤلفه‌ها و دستاوردهای اندیشه دفاعی، وحدت، هماهنگی و یکپارچگی بیشتر باشد، موفقیت و پیروزی در دفاع بیشتر خواهد بود) (خودسیانی و ...، ۱۳۹۳؛ ۲۱۱).

کارکردهای اندیشه دفاعی

اندیشه‌های دفاعی دستاوردهای بسیار ارزشمندی دارد و در اصل هدایت‌گر اصلی ایدئولوژی و علم نظامی است که بر اساس آن سیاست دفاعی یک کشور شکل می‌گیرد. از منظر بسیاری از اندیشمندان نظامی، سیاست دفاعی، تدابیر، رهنمودها و خط‌مشی‌های تدوین شده برای تأمین اهداف ملی است. لذا همین تدابیر و خط‌مشی‌ها نشأت گرفته از اندیشه دفاعی آن جامعه برای مقابله با تهدیدات خواهد بود.

در یک جمع‌بندی، کارکردهای اندیشه دفاعی را می‌توان به سه دسته تقسیم نمود:

الف) دستاوردهای اولیه اندیشه دفاعی، شامل ایدئولوژی، فلسفه و علم دفاعی است

ب) دستاوردهای ثانویه که در اصل حوزه کاربردی اندیشه دفاعی را مشخص می‌کند شامل حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی خواهد بود.

ج) دستاوردهای نهایی اندیشه دفاعی، شامل سیاست دفاعی یک کشور خواهد بود که ساختار و سازمان دفاعی کشور، راهبردهای دفاعی، تسلیحاتی، بودجه‌ای و نوع روابط با قدرت نظامی، سیاسی و ... را بیان می‌کند (مراد پیری، ۱۳۹۱، ۴۶).

و در نهایت می‌توان گفت: (اندیشه دفاعی را باید بتوان در قالب سیاست، دکترین و راهبردهای دفاعی و در قالب فرهنگ، ساختار، سازمان، نظامات، قوانین، فناوری و اصول رزم متجلی و به منصفه ظهور رساند) (مقیسه، ۱۳۹۱، ۳).

آینده‌نگری

پروفسور مارتین سلیگمن و دکتر کریستوفر پترسون دو روان‌شناس‌اند که پیش و بیش از دیگر روان‌شناس‌ها درباره آینده‌نگری سخن گفته‌اند. آن‌ها در کتابی که درباره صفات حسنه انسان‌ها نوشته‌اند، درباره آینده‌نگری چنین آورده‌اند:

«آینده‌نگری یک جهت‌گیری شناختی و عقلی به آینده شخصی است. نوعی استدلال عملی و کنترل کردن خود است که به افراد در جهت رسیدن به اهداف دوردست خود، یعنی اهداف بلندمدت، کمک‌های مؤثری می‌کند. افراد آینده‌نگر

به‌طور حساب‌شده و دوراندیشانه، به عواقب تصمیمات و اعمالشان توجه می‌کنند؛ به‌گونه‌ای موفقیت‌آمیز، در برابر هوس‌ها و تکانه‌های آنی و دیگر تصمیم‌های لحظه‌ای و بدون فکر و اندیشه مقاومت می‌کنند؛ در زندگی انعطاف‌پذیری و اعتدال را پیشه خود می‌سازند و تلاش می‌کنند تا بین امیال و آرزوهایشان و آنچه در پایان نصیبشان می‌شود، نوعی تعادل و توازن برقرار سازند».

روان‌شناس‌ها همچنین معتقدند که آینده‌نگری یعنی، درپیش‌گرفتن یک جهت‌گیری عملی نسبت به اهداف آتی، نوعی دقت و تیزبینی در زمینه انتخاب‌ها و تصمیم‌گیری‌ها، بی‌ملاحظه نبودن درباره خطرها و چشم داشتن به تصمیم‌های درازمدت‌تر و متعالی‌تر در هنگام تصمیم‌گیری‌های کوتاه‌مدت.

افراد دوراندیش و آینده‌نگر، خصوصیات زیر را دارند:

- ۱- بر رفتارهای تکانه‌ای خود کنترل و نظارت دارند؛
- ۲- عواقب تصمیماتی را که می‌گیرند، در نظر دارند؛
- ۳- نوعی تلقی دوراندیشانه همراه با طرح و برنامه و اهداف درازمدت برای آینده خود دارند؛
- ۴- مهارت‌های مناسبی برای مقاومت در برابر تصمیم‌گیری‌ها و رفتارهای خود ویرانگر دارند و در برابر تکانه‌ها و هوس‌های آنی تسلیم نمی‌شوند. حتی گاهی سعی می‌کنند تا از موقعیت‌هایی که در آن‌ها مجبور می‌شوند، چنین تصمیم‌هایی گرفته یا چنین رفتارهایی داشته باشند، دوری کنند؛
- ۵- درباره زندگی روزمره و انتخاب‌هایی که باید در زندگی داشته باشند، یک سبک‌فکری خاص دارند. این سبک‌فکری سه ویژگی دارد: تصمیم‌ها همراه با تأمل و تدبیر هستند، حساب‌شده‌اند و امکان عملی شدن آن‌ها وجود دارد؛
- ۶- بین آرزوها و خواسته‌ها و اهدافشان نوعی هماهنگی ایجاد می‌کنند. این هماهنگی آن‌ها را ترغیب کرده و برمی‌انگیزد برای یک زندگی خوب بکوشند؛ یک زندگی ثابت و استوار، سامان‌مند و منسجم و با حداقل تعارضات.

همان‌طور که دیده می‌شود آینده‌نگری چند بعد مهم دارد:

- ۱- تعادل و توازن در زندگی؛

۲- هماهنگی در زندگی و بین اهداف و آرزوها؛

۳- انسجام و پیوستگی در زندگی؛

۴- کنترل بر خود و بر تصمیم‌ها و رفتارها؛

۵- تفکر و تدبیر و تأمل در تصمیم‌گیری‌ها و انتخاب‌های مهم زندگی.

دشمن از نگاه امام خامنه‌ای

دفاع، در مقابل حمله و تهاجم دشمن صورت می‌گیرد؛ لذا ابتدا باید دشمن را شناخت و به تناسب نوع تهاجم و عرصه تاخت و تاز او، دفاع کرد. برای شناخت دشمن باید هدف، ماهیت و ابزارهای نبرد او را بشناسیم.

۱- هدف دشمن

دشمن به دنبال جدا کردن مردم از اسلام و ملت از مسئولان است: «هدف آنها این است که ما را از اسلام جدا کنند؛ ملت را از مسئولین جدا کنند؛ ملت را از انقلاب دلسرد کنند؛ ملت را از آینده جهاد و دفاعش ناامید کنند؛ ملت را از میدان و مرکز صحنه مبارزه عقب بزنند» (در دیدار با فرماندهان بسیج سراسر کشور، ۱۳۷۱/۷/۲۸). هدف دیگرشان این است که «ایجاد تردید کنند، دل‌ها را نسبت به یکدیگر چرکین کنند، مردم را در مقابل هم قرار بدهند» (در دیدار با بسیجیان کشور، ۱۳۸۸/۹/۴). البته نباید فراموش کنیم که دشمن از هر طریقی تلاش می‌کند تا به اهدافش برسد. «دشمن، ترفندهای گوناگون دارد و آن ملتی موفق می‌شود که فریب نخورد. دشمن سعی می‌کند آرزوهای انقلابی را در نظر یک ملت مؤمن، کوچک کند. سعی می‌کند نیازهای مادی و کوچک را در نظر او بزرگ کند» (در دیدار فرماندهان بسیج سراسر کشور، ۱۳۷۱/۸/۲۷).

۲- ماهیت نبرد دشمن

جنگ امروز، جنگ نظامی نیست، بلکه جنگ روانی و جنگ نرم است. دشمن به سراغ سنگرهای معنوی، ایمان‌ها، معرفت‌ها، عزم‌ها و ارکان اساسی کشور می‌آید. می‌آید که آنها را منهدم کند و نقاط قوت را در تبلیغات خود به نقاط ضعف تبدیل کند. مقام معظم رهبری فرمودند: «امروز جنگ نظامی با ما خیلی محتمل نیست -نمی‌گوییم به کلی منتفی است، اما خیلی محتمل نیست- لکن جنگی که وجود دارد، از جنگ نظامی اگر خطرش بیشتر نباشد، کمتر نیست؛ اگر احتیاط بیشتری نخواهد، کمتر نمی‌خواهد. در جنگ نظامی دشمن به سراغ سنگرهای

مرزی ما می‌آید، مراکز مرزی ما را سعی می‌کند منهدم بکند تا بتواند در مرز نفوذ کند؛ در جنگ روانی و آنچه امروز به او جنگ نرم گفته می‌شود در دنیا، دشمن به سراغ سنگرهای معنوی می‌آید که آنها را منهدم کند؛ به سراغ ایمان‌ها، معرفت‌ها، عزم‌ها، پایه‌ها و ارکان اساسی یک نظام و یک کشور؛ دشمن به سراغ اینها می‌آید که اینها را منهدم بکند و نقاط قوت را در تبلیغات خود به نقاط ضعف تبدیل کند؛ فرصت‌های یک نظام را به تهدید تبدیل کند» (در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۸/۷/۲). «امروز جمهوری اسلامی و نظام اسلامی با یک جنگ عظیمی مواجه است، لیکن جنگ نرم» (در دیدار با دانشجویان و نخبگان علمی، ۱۳۸۸/۶/۴). این نوع جنگ به مراتب از جنگ دیروز و دوران دفاع مقدس ظریف‌تر و خطرناک‌تر است و هوشمندی بیشتری را نیاز دارد. «شما نگاه کنید به شرایطی که آن روز بود، جنگی وجود داشت و حضور دشمن در خاک ما، ... امروز آن جنگ نیست؛ یک جنگ ظریف‌تری هست و البته خطرناک‌تری. آگاهی از اعماق این جنگ یک توانایی بیشتر و هوشمندی بیشتری را می‌طلبد» (در دیدار با فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۹۰/۴/۱۳). ایشان اولویت استکبار را در مواجهه با نظام اسلامی، متفاوت از برخوردهای دهه اول انقلاب دانسته، فرمودند: «مواجهه استکبار با نظام جمهوری اسلامی، دیگر از نوع مواجهه دهه اول انقلاب نیست. در آن مواجهه، زورآزمایی کردند؛ شکست خوردند. ... پس دنبال این راه‌ها نخواهند رفت؛ یعنی احتمالش ضعیف است. البته باید همیشه هشیاری نسبت به همه جوانب باشد. اما این، اولویت استکبار در مواجهه با نظام اسلامی نیست. اولویت، آن چیزی است که امروز به آن می‌گویند جنگ نرم؛ یعنی جنگ به وسیله ابزارهای فرهنگی» (در دیدار جمع کثیری از بسیجیان کشور، ۱۳۸۸/۹/۴).

۳- ابزارهای نبرد دشمن

یکی از ابزارهای دشمن، اختلاف افکنی و ایجاد بدبینی برای از هم گسستن افراد جامعه است. در این رابطه مقام معظم رهبری فرمودند: «یکی از ابزارها در جنگ نرم این است که مردم را در یک جامعه نسبت به یکدیگر بدبین کنند، بددل کنند، اختلاف ایجاد کنند؛ یک بهانه‌ای پیدا کنند، با این بهانه بین مردم ایجاد اختلاف کنند؛ مثل همین قضایای بعد از انتخابات» (همان). ابزارهای دیگری که دشمن به کار می‌گیرد عبارت‌اند از: «جنگ به وسیله ابزارهای فرهنگی، به وسیله نفوذ، به وسیله دروغ، به وسیله شایعه‌پراکنی؛ با ابزارهای پیشرفته‌ای که امروز وجود دارد؛ ابزارهای ارتباطی‌ای که ۱۰ سال قبل و ۱۵ سال قبل و ۳۰ سال قبل نبود، امروز گسترش پیدا کرده» (همان).

از دیگر ابزارهای نبرد دشمن که نتایج بسیار تلخی را به دنبال دارد، اشاعه فرهنگ غلط فساد و فحشا در بین جوان‌هاست. به نظر رهبری، «دشمن از راه اشاعه فرهنگ غلط- فرهنگ فساد و فحشا- سعی می‌کند جوان‌های ما را از ما بگیرد. کاری که دشمن از لحاظ فرهنگی می‌کند، یک تهاجم فرهنگی، بلکه باید گفت یک شبیخون فرهنگی، یک غارت فرهنگی و یک قتل عام فرهنگی است. امروز دشمن این کار را با ما می‌کند» (در جمع فرماندهان گردانهای عاشورای بسیج، ۱۳۷۱/۴/۲۲).

در میان انواع هجوم‌های غیر نظامی دشمنان، هجوم فرهنگی از همه آنها خطرناک‌تر و خسارت‌بارتر است؛ زیرا دشمن در این نوع حمله، افکار و اخلاق نسل جوان را منحرف و آلوده کرده، ارزش‌ها، آرمان‌های مقدس دینی، عزت و شرف مسلمانان را مورد هجوم قرار می‌دهد تا مسلمانان را هم‌رنگ خود و در نتیجه راه نفوذ و سلطه‌اش را هموار کند. قرآن کریم به این مطلب اشاره کرده و می‌فرماید: « وَدَّوْا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً ۖ فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ ۖ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَّلِيًّا وَلَا نَصِيرًا » (سوره نسا، آیه ۸۹). ترجمه این آیه شریفه بدین صورت است: (کافران) آرزو کنند که شما (مسلمین) هم به مانند آنها کافر شوید تا همه برابر (در کفر) باشید. پس از آنان تا در راه خدا هجرت نکنند دوست نگیرید، و اگر مخالفت کردند آنها را در هر کجا یافتید به قتل رسانید و از آنها یاور و دوستی نباید اختیار کنید.

روشن است دفاع در جبهه فرهنگی، ظرافت‌های خاص خودش را دارد و نیازمند کار دقیق و عمیق فرهنگی است. مبارزه با تهاجم فرهنگی غرب علیه اسلام و مسلمانان نیز از مصادیق بارز جهاد با دشمنان دین خدا در عصر حاضر است؛ چرا که آنان، هماهنگ با هم در تلاش‌اند تا از هر راه ممکن، ابتذال فرهنگی و مفساد اخلاقی را میان مردم و به‌ویژه نسل جوان رواج داده و با اغفال جوانان، آنان را به بی‌دینی و بی‌توجهی نسبت به ارزش‌های اسلامی بکشانند. اینجاست که آینده‌نگری امام خامنه‌ای در زمینه مقابله با این چنین حمله‌هایی راهگشای جامعه اسلامی خواهد بود. مسؤولیت ایشان در قبال آینده‌نگری و هدایت امت اسلامی بسیار سنگین است از این‌رو ایشان با تمام توان خود در این راه قدم برداشته‌اند و با توصیه‌های گهربارشان راه را نشان جامعه می‌دهند: «ممکن است تهاجمات در آینده، این‌چنین صریح و روباز و سهل‌الدفع نباشد و ممکن است پیچیده‌تر باشد و لذا پیچیدگی و ایمان قوی لازم است» (بیانات مورخه ۱۳۶۹/۰۶/۲۹).

«امروز ... یک جنگ ظریف‌تری هست و البته خطرناک‌تری! آگاهی از اعماق این جنگ یک توانایی بیشتر و هوشمندی بیشتری را می‌طلبد» (بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران ۴/۱۳).

در عصر حاضر، حمله و تهاجم دشمنان آن‌قدر از پیچیدگی و ظرافت برخوردار است که در نگاه اول، حمله و تهاجم به چشم نمی‌آید و ابعاد و جوانب آن به‌خوبی درک نمی‌شود. اسلحه و آلات و ادوات همچنین، نوع سلاحی که برای دفاع باید به کار گرفت، لزوماً فیزیکی نیست. لذا برای درک تهاجم و نوع آن و سلاحی که باید به کار برد، نیاز به آگاهی و شناخت دقیق و عمیق است تا بتوان به‌کنه مسائل پی‌برد؛ اینجاست که بصیرت مطرح می‌شود. همان‌گونه که رهبر معظم انقلاب فرمودند: «دفاع همیشه با مشت نیست، با تفنگ نیست. گاهی دفاع، با فهمیدن است با آلات قهری است. گاهی دفاع، با زبان است. گاهی دفاع از حقیقت، با حضور در جایی است. شاید یکی از بزرگ‌ترین خدماتی که انقلاب به ملت ایران کرد، این بود که ذهن‌ها را باز کرد، ذهن‌ها را سیاسی کرد، چشم‌ها را باز کرد و همه را با مسائل کشور آشنا کرد. این آشنایی و این بصیرت، باید روزبه‌روز بیشتر و زیادتر شود. اگر این بشود، دشمن هیچ کاری نمی‌تواند انجام دهد» (در جمع بسیجیان به مناسبت هفته بسیج، ۱۳۷۶/۹/۵).

مؤلفه‌های دفاع آینده‌نگر

برخی از مؤلفه‌های دفاع آینده‌نگر از منظر رهبر انقلاب به شرح ذیل است:

۱- ابزار شناسایی دشمن و مواضع او

ایشان بارها صحنه‌های سیاسی امروز را با جبهه جنگ مشابه دانسته‌اند و فرموده‌اند که برای دفاع مؤثر در برابر دشمن نیاز به روش‌ها و ابزارهای مناسب شناخت وجود دارد. باید مواضع دشمن، اهداف آنها و نیز ابزاری که برای نیل به این هدف استفاده می‌شوند، شناسایی گردند. با چنین آینده‌نگری به هیچ عنوان مورد حملات غافلگیرانه دشمن قرار نخواهیم گرفت. با شناخت مواضع دشمن می‌توانیم مواضع خود را به منظور چیره شدن بر آنها ایجاد نماییم و در دفاع از خود و امت اسلامی موفق باشیم.

۲- آمادگی برای مواجهه با دشمن

«اگر یک ملت وقتی به دنبال یک هدفی حرکت می‌کند، نداند سر راه او چه خطراتی است، چه کمین کرده‌هایی هستند، چه باید کرد در مقابل اینها، خود را رها کند، قید و بندهای خود را رها کند، بی‌خیال باشد، ضربه خواهد خورد. همه ملت‌هایی که در جهت یک هدف بزرگی حرکت کردند و وسط راه ضربه خوردند و گاهی آن‌چنان افتادند که دیگر قرن‌ها بلند نشدند، مشکلشان از همین‌جا آغاز شد. ندانستند چی در انتظار آنهاست و خود را برای مواجهه با آن آماده نکردند. درس‌های گذشته این کمک را به ما می‌کند که راهنمان را بفهمیم، بشناسیم، کمین‌ها را بشناسیم، کمین کرده‌ها را بشناسیم» (در دیدار مردم مازندران، ۱۳۸۸/۱۱/۶).

۳- شناخت لحظه‌ها

«لحظه را باید شناخت، نیاز را باید دانست. شناسایی لحظه‌ها و انجام کار در لحظه نیاز، خیلی چیز مهمی است. مشکل برخی از افراد و مجموعه‌ها این است؛ بی‌ایمان نیستند، بی‌شوق و بی‌محبت هم نیستند؛ اما لحظه شناس نیستند. شناختن موقعیت، فهمیدن نیاز، حضور در لحظه مناسب و موردنیاز؛ این اساس کار است که مؤمن باید این را هم با خود همراه داشته باشد تا بتواند وجودش مؤثر بشود؛ آن کاری را که باید انجام بدهد، بتواند انجام بدهد» (در دیدار با اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹).

۴- شناخت اهداف

«اگر یک ملت وقتی به دنبال یک هدفی حرکت می‌کند، نداند سر راه او چه خطراتی است، چه کمین کرده‌هایی هستند، چه باید کرد در مقابل اینها، خود را رها کند، قید و بندهای خود را رها کند، بی‌خیال باشد، ضربه خواهد خورد. همه ملت‌هایی که در جهت یک هدف بزرگی حرکت کردند و وسط راه ضربه خوردند و گاهی آن‌چنان افتادند که دیگر قرن‌ها بلند نشدند، مشکلشان از همین‌جا آغاز شد، ندانستند چی در انتظار آنهاست و خود را برای مواجهه با آن آماده نکردند. درس‌های گذشته این کمک را به ما می‌کند که راهنمان را بفهمیم، بشناسیم، کمین‌ها را بشناسیم، کمین کرده‌ها را بشناسیم» (در دیدار مردم مازندران، ۱۳۸۸/۱۱/۶).

۵- قدرت تحلیل

«من از سابق مکرر گفته‌ام که اگر ملتی قدرت تحلیل خودش را از دست بدهد، فریب و شکست خواهد خورد. اصحاب امام حسن(ع) قدرت تحلیل نداشتند؛ نمی‌توانستند بفهمند که قضیه چیست و چه دارد می‌گذرد. اصحاب

امیرالمؤمنین(ع)، آنهایی که دل او را خون کردند، همه مغرض نبودند؛ اما خیلی از آنها- مثل خوارج- قدرت تحلیل نداشتند. قدرت تحلیل خوارج ضعیف بود» (در دیدار با اقشار مختلف مردم، ۱۳۷۰/۱/۲۶). «در خودتان بصیرت ایجاد کنید. قدرت تحلیل در خودتان ایجاد کنید؛ قدرتی که بتوانید از واقعیت‌های جامعه یک جمع‌بندی ذهنی برای خودتان به وجود آورید و چیزی را بشناسید. این قدرت تحلیل خیلی مهم است. هر ضربه‌ای که در طول تاریخ ما مسلمانان خوردیم، از ضعف قدرت تحلیل بود. در صدر اسلام هم ضرباتی که خوردیم، همینطور بوده که حالا اینها بحث‌های تفسیری زیادی دارد. در دوره‌های گوناگون دیگر هم همینطور است. نگذارید که دشمن از بی‌بصیرتی و ناآگاهی ما استفاده کند و واقعیتی را واژگونه در چشمان جلوه دهد» (در جلسه پرسش و پاسخ با جوانان، ۱۳۷۷/۱۱/۱۳).

۶- قطب‌نمای حرکت

«بصیرت، قبله‌نما و قطب‌نماست. توی یک بیابان انسان اگر بدون قطب‌نما حرکت به یک جایی هم برسد، لیکن احتمالش ضعیف است؛ کند، ممکن است تصادفاً احتمال بیشتری وجود دارد که از سرگردانی و حیرت، دچار مشکلات زیادی شود. قطب‌نما لازم است؛ به خصوص وقتی دشمن جلوی انسان هست. اگر قطب‌نما نبود، یک‌وقت شما می‌بینید بی‌ساز و برگ در محاصره دشمن قرار گرفته‌اید؛ آن وقت دیگر کاری از دست شما بر نمی‌آید. پس بصیرت، قطب‌نما و نورافکن است. در یک فضای تاریک، بصیرت روشنگر است. بصیرت راه را به ما نشان می‌دهد. ... اگر بصیرت نبود، انسان ولو با نیت خوب، گاهی در راه بد قدم می‌گذارد. شما در جبهه جنگ اگر راه را بلد نباشید، نقشه‌خوانی بلد نباشید، اگر قطب‌نما در اختیار نداشته باشید، یک وقت نگاه می‌کنید می‌بینید در محاصره دشمن قرار گرفته‌اید. این قطب‌نما، به شما می‌گوید راه را عوضی آمده‌اید، دشمن بر شما مسلط شده است» (در دیدار دانشجویان و جوانان استان قم، ۱۳۸۹/۸/۴).

۷- ابزار حرکت

«در زندگی پیچیده اجتماعی امروز، بدون آگاهی از آینده نمی‌شود حرکت کرد. جوان‌ها باید فکر کنند، بیندیشند، بصیرت خودشان را افزایش بدهند. معلمان روحانی، متعهدان موجود در جامعه ما از اهل سواد و فرهنگ، از دانشگاهی و حوزوی، باید به مسئله بصیرت اهمیت بدهند؛ بصیرت در هدف، بصیرت در وسیله، بصیرت در شناخت دشمن، بصیرت در شناخت موانع راه، بصیرت در شناخت راه‌های جلوگیری از این موانع و برداشتن این موانع؛ این بصیرت‌ها لازم است. وقتی بصیرت بود، آن وقت شما میدانید با کی طرفید، ابزار لازم را با خودتان برمی‌دارید. یک روز شما

می‌خواهید تو خیابان قدم بزنید، خوب، با لباس معمولی، با یک دمپایی هم می‌شود رفت تو خیابان قدم زد؛ اما یک روز می‌خواهید بروید قلۀ دماوند را فتح کنید، او دیگر تجهیزات خودش را می‌خواهد. بصیرت یعنی اینکه بدانید چه می‌خواهید، تا بدانید چه باید با خودتان داشته باشید» (بیانات در دیدار با مردم چالوس و نوشهر، ۱۳۸۸/۷/۱۵).

کارکردهای دفاع آینده‌نگر از نگاه امام خامنه‌ای

۱- عامل شکست دشمن

«همیشه عزم راسخ شما، هوشمندی و بصیرت شما، ایستادگی و قاطعیت و شجاعت شما، می‌تواند همه دشمنان را، هر چند به ظاهر بزرگ و نیرومند باشند، به شکست بکشاند. امروز هم همین جور است؛ فردا هم همین جور است» (بیانات در منطقه عملیاتی فتح المبین، ۱۳۹۰/۱/۱۱).

۲- عامل غلبه و پیروزی

«هر جایی که ما توانستیم درست بفهمیم، درست تشخیص بدهیم- یعنی همان بصیرت- و به دنبال آن احساس تکلیف کردیم، احساس تعهد و مسئولیت کردیم و وارد میدان شدیم، غلبه با ما بوده است؛ فاذا دخلتموه فانکم غالبون. وقتی با ایمان و با بصیرت وارد میدان مواجهه شدید، غلبه با شماست، شما برنده هستید» (در دیدار مردم قم، ۱۳۸۹/۱۰/۱۹).

۳- عامل دفاع از دین

«در ماجرای دفاع از دین، از همه چیز بیشتر، برای انسان، بصیرت لازم است. بی‌بصیرت‌ها فریب می‌خورند. بی‌بصیرت‌ها در جبهه باطل قرار می‌گیرند؛ بدون اینکه خود بدانند. همچنان که در جبهه ابن زیاد، کسانی بودند که از مفاسد و فجار نبودند، ولی از بی‌بصیرت‌ها بودند» (دیدار فرماندهان گردانهای عاشورای بسیج، ۱۳۷۱/۴/۲۲).

۴- عامل تدبیر در حوادث

«این بصیرتی که در حوادث لازم است و در روایات و در کلمات امیرالمؤمنین هم روی آن تکیه و تأکید شده، به معنای این است که انسان در حوادثی که پیرامون او می‌گذرد و در حوادثی که پیش روی اوست و به او ارتباط پیدا می‌کند، تدبیر کند، سعی کند از حوادث به شکل عامیانه و سطحی عبور نکند و به تعبیر امیرالمؤمنین اعتبار کند؛ فکر کند و بر اساس این فکر، اعتبار کند یعنی با تدبیر مسائل را بسنجد: «واعتر فأبصر». با این سنجش، بصیرت پیدا کند. حوادث را

درست نگاه کردن، درست سنجیدن، در آنها تدبیر کردن در انسان بصیرت ایجاد می‌کند، یعنی بینایی ایجاد می‌کند و انسان چشمش به حقیقت باز می‌شود» (در دیدار دانشجویان و جوانان استان قم، ۱۳۸۹//۸/۴).

۵- عامل اندیشیدن

«امیرالمؤمنین(ع) در جای دیگر می‌فرماید: فانما البصیر من سمع فتنفکر و نظر فأبصر؛ بصیر آن کسی است که بشنود، گوش خود را بر صداها نبندد؛ وقتی شنید، بیانده‌اشد. هر شنیده‌ای را نمی‌شود به صرف شنیدن، رد کرد یا قبول کرد؛ باید یعنی نگاه کند، چشم خود را نبندد. باید اندیشید. ایراد کار بسیاری از کسانی که در لغزشگاه‌های بی‌بصیرتی لغزیدند و سرنگون شدند، این است که نگاه نکردند و چشم خودشان را بر یک حقایق واضح بستند. ما اگر بخواهیم بصیرت پیدا کنیم، باید چشم را بازکنیم؛ باید ببینیم. یک چیزهایی هست که قابل دیدن است. اگر ما از آنها سطحی عبور کنیم، آنها را نبینیم، طبعاً اشتباه می‌کنیم» (همان).

۶- جلوگیری از غفلت زدگی

«من اصرار دارم بر اینکه این تجربه را همه مان جدی بگیریم، هم مسئولان جدی بگیرند، هم آحاد مردم جدی بگیرند و آن تجربه، این است که باور کنیم که همیشه امکان ضربه زدن از سوی دشمنان انقلاب و دشمنان ایران اسلامی هست؛ حتی در بهترین شرایط. همیشه کمین دشمن را در نظر داشته باشیم. غفلت از اینکه ممکن است به حرکت عمومی ملت ایران ضربه‌ای وارد شود، چیز خطرناکی است. هشیار باشید. این همان توصیه امیر مؤمنان سلام‌الله‌علیه است که فرمود: و من نام لم ینم عنه (نهج‌البلاغه، نامه ۶۲)؛ در عرصه زندگی سیاسی دچار خواب‌آلودگی نشویم؛ در پشت سنگرها خوابمان نبرد. اگر تو خوابت برد، باید بدانی که دشمن ممکن است بیدار باشد» (در مراسم تنفیذ حکم دهمین دوره ریاست جمهوری، ۱۳۸۸/۵/۱۲).

۷- جلوگیری از گمراهی و اشتباه

«اینی که من در طول چند سال گذشته همیشه بر روی آینده‌نگری تأکید کرده‌ام، به خاطر این است ملتی که آینده‌نگر است آگاهانه حرکت می‌کنند و قدم برمی‌دارند، همه تیغه‌های دشمن در مقابل آنها کند می‌شود» (در دیدار با مردم چالوس و نوشهر، ۱۳۸۸/۷/۱۵).

نتیجه‌گیری

با توجه به مؤلفه‌های شناسایی شده، عامل آینده‌نگری در دفاع تأثیرات بسیاری در قدرتمند شدن جامعه دارد. با توجه به متفاوت بودن و پیچیدگی‌های عرصه‌های تهاجم دشمنان، به‌ویژه در دو دهه گذشته و به‌خصوص در گرده‌های سخت انقلاب و شرایط غبارآلود چند سال اخیر که توسط دشمنان ایجاد شد، تبیین و تحلیل درست آن، متناسب با شرایط روز و همراه با ذکر مصادیق و بزنگاه‌های نیاز به آینده‌نگری و بصیرت بالایی دارد. همچنین مستلزم سطح بالایی از درک و هوشمندی می‌باشد. این موضوع و بصیرت دهی مردم به دفعات و بافراست و هوشمندی خاصی توسط مقام معظم رهبری مطرح شده و راهگشای بسیاری از مسائل بوده است. ایشان در طول سالیان گذشته همواره بر موضوع دفاع آگاهانه تأکید داشته، در سخنرانی‌های متعدد و به‌صورت مکرر، بررسی تاریخ و توجه به آن را به‌عنوان یک نیاز و ضرورت برای آحاد جامعه به‌ویژه نخبگان، خواص و نیروهای انقلاب یادآور شده، توصیه فرموده‌اند بصیرت خودتان را زیاد کنید. به نظر ایشان، بلاهایی که بر ملت‌ها وارد می‌شود، بر اثر بی‌بصیرتی است. تأکیدهای پی‌درپی ایشان بر موضوع آگاهانه دفاع کردن و آینده‌نگری در زمینه‌های مختلف دفاعی بیشتر به سبب جنگ نرم دشمنان است که در زمان‌ها و شرایط گوناگون به شکل‌های مختلف به اجرا درمی‌آید. در چنین شرایطی، باید دائماً بر اطلاعات خود افزود و راهکارهای مختلف و به روز را برای دفاع از امت اسلامی شناسایی کرد و در نظر گرفت. باید توجه کرد در آینده کوتاه مدت و بلند مدت چه موضوعاتی دست آویز ضربه زدن به جامعه اسلامی می‌شود. باید با شناخت این مواضع درصدد دفاع آگاهانه و مدبرانه برآمد. مسلمان و مؤمن انقلابی هر کاری را با بصیرت انجام می‌دهد؛ دشمن را به خوبی شناخته، با آن مبارزه می‌کند. با این حال، شناخت دشمن در کوران حوادث و فتنه‌ها و پی بردن به دقایق و ظرایف آن و چگونگی دفاع- نظیر ماجرای ۹ دی ۱۳۸۸ که از سوی مقام معظم رهبری به فتنه تعبیر شد- از نکات مهمی است که به سادگی امکان‌پذیر نیست.

نقشی که رهبران و مدیران جامعه به‌عنوان هدایتگران و جهت‌دهندگان جامعه دارند، بسیار مهم است. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با یادآوری این نکته که: امروز نظام اسلامی با یک جنگ عظیم (جنگ نرم و جنگ روانی) مواجه است، این نوع جنگ را به مراتب از جنگ دیروز و دوران دفاع مقدس، ظریف‌تر و خطرناک‌تر می‌دانند. به همین دلیل، جایگاه بصیرت روشن‌تر می‌شود و انتخاب درست نیز بستگی به بینش صحیح و بصیرت انسان دارد. از آنجاکه دفاع، جزئی از هویت یک ملت زنده است، اگر اهمیت دفاع را درک نکند و به فکر دفاع از خود نباشد، در واقع زنده نیست؛ این دفاع

زمانی محقق خواهد شد که آگاهانه و بر اساس شناخت و درک درست باشد؛ به‌ویژه زمانی که به واسطه جنگ روانی دشمن، تشخیص بین حق و باطل سخت شود. در چنین شرایطی، تنها داشتن بصیرت در مسیر دفاع از حق مؤثر خواهد بود. تنها صاحبان بصیرت‌اند که در پی حق‌اند و حق را از باطل می‌شناسند و برای دفاع از حق در مقابل باطل می‌ایستند. بنابراین، بصیرت ابزار حرکت آگاهانه و به منزله نورافکن و قطب‌نما و شاخص در دفاع از حق است.

با توجه به این فراز از خطبه ۱۵۰ نهج‌البلاغه که اشاره به حوادث سخت آینده دارد، درمی‌یابیم که آگاهی و آینده‌نگری به بهترین شکل ظرفیت مقابله با تهدیدها را در دفاع همه‌جانبه داراست. بر اساس این توصیه رهبر معظم انقلاب که «متعهدان موجود در جامعه ما از اهل سواد و فرهنگ، از دانشگاهی و حوزوی، باید به مسئله بصیرت اهمیت بدهند؛ بصیرت در هدف، بصیرت در وسیله، بصیرت در شناخت دشمن، بصیرت در شناخت موانع راه، بصیرت در شناخت راه‌های جلوگیری از این موانع و برداشتن این موانع، این بصیرت‌ها لازم است» مهم‌ترین ظرفیت برای دفاع همه‌جانبه شکل می‌گیرد.

بر اساس خطبه امیر المومنین (ع) که می‌فرماید: آگاه باشید که شیطان حزب خود را جمع کرده و سواره و پیاده لشگر خود را فرا خوانده است. اما من آگاهی لازم به امور را دارم، نه حق را پوشیده داشتم و نه حق بر من پوشیده ماند (دشتی، ۱۳۸۲، ص ۴۵) در می‌یابیم که وجود مبارک ولایت و ولی فقیه جزء لاینفک نظام اسلامی بوده و جامعه اسلامی بدان نیازمند است.

منابع

- ۱- جمشیدی (۱۳۸۳)، محمد حسین، مبانی و تاریخ اندیشه اسلامی در جهان، تهران، چاپ اول، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
- ۲- خودسیانی (۱۳۹۳)، مصطفی و همکاران، الگوی آمادگی دفاعی و رزمی در اندیشه فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، (مقاله پذیرفته شده در دومین همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، تهران، جلد اول
- ۳- رحیم صفوی (۱۳۹۳)، سید یحیی، دومین همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، خبرگزاری مهر، ۲۲ اردیبهشت ۱۳۹۳
- ۳- سیاح (۱۳۶۵)، احمد، فرهنگ بزرگ جامع نوین، عربی به فارسی، تهران، چاپ دهم
- ۴- عمید (۱۳۶۲)، حسن، فرهنگ فارسی، تهران، امیر کبیر
- ۵- فیروزآبادی (۱۳۹۱)، سید حسن، برداشتی از اندیشه دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در حاکمیت ج.ا.، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی
- ۶- مراد پیری (۱۳۹۱)، هادی، روش شناسی و مؤلفه‌های اندیشه دفاعی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، (مقاله پذیرفته شده در اولین همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، تهران
- ۷- مقیسه (۱۳۹۱)، رضا و همکاران، اندیشه دفاعی فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، (مقاله پذیرفته شده در همایش دفاع ملی و دفاع همه جانبه، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- ۸- نوروزی (۱۳۸۵)، محمد تقی، فرهنگ دفاعی - امنیتی، تهران، انتشارات سنا، چاپ اول
- ۹- (دستی، ۱۳۸۲، ص ۴۵)

<http://wiki.ahlolbait.com/%D8%A2%DB%8C%D9%87%20%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%87%D8%A7%D9%86%D9%81%D8%A7%D9%84>

-۱۰

<http://wiki.ahlolbait.com/%D8%A2%DB%8C%D9%87%20%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%87%D9%86%D8%B3%D8%A7%D8%A1>

<http://tademam.ir/news> -۱۱

Components of Prospective Defense in the Viewpoint of Imam Khamenei

Abstract

In this article, the research attempts to first outline the specific definitions of the terms "defense and future" and their components and characteristics. Then, the prospective defense was considered from the perspective of the words of Imam Khamenei. History shows that in the struggles of defenders the right to falsehood, insight was the main factor in the victory of the front of the right. At times and in fields where the right and wrong are intertwined, the power to distinguish the uncorrectious beast is lost, insight is used only as a savior. The collection of Imam Khamenei's statements has been gathered from various sources and his insight and intelligence in the foresight and defensive thoughts have been presented in some cases. Due to lack of space, only a few of his intelligence in the field of foresight and defenses are presented. This paper is centered on the introduction of the words of Imam Khamenei in defining the importance, components and functions of prospective defense, and the role played by this issue in defending values and foundations.

Key Words: Prospective Defense, Insight, Imam Khamenei, Component